

14.1.2025

Kolektivne identitete in stanovska družba med Srednjo in Jugovzhodno Evropo od iznajdbe tiska do pojava narodnih gibanj (ARIS J6-60104, 2025–2027)

1. delavnica projektne skupine

Kolektivne identitete in stanovska družba med Srednjo in Jugovzhodno Evropo od iznajdbe tiska do pojava narodnih gibanj (ARIS J6-60104, 2025–2027):

1. delavnica projektne skupine

Posamezni prispevki: Boris Golec, Marko Kambič, Marija Klobčar, Vanja Kočevar, Neva Makuc, Miha Preinfalk.

Organizacija: ZRC SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa

Uredil: Vanja Kočevar

Oblikovanje in postavitev: Vanja Kočevar

Izdal: ZRC SAZU Zgodovinski inštitut Milka Kosa

Založila: Založba ZRC; ZRC SAZU

Za založbo: Oto Luthar

Glavni urednik založbe: Aleš Pogačnik

Prva e-izdaja.

Ljubljana 2025

Zbornik povzetkov prispevkov delavnice je izšel v okviru raziskovalnega programa P6-0437 – *PODOBA - BESEDA - ZNANJE. Življenje idej v prostoru med vzhodnimi Alpami in severnim Jadranom 1400-1800* in raziskovalnega projekta J6-60104 – *Kolektivne identitete in stanovska družba med Srednjo in Jugovzhodno Evropo od iznajdbe tiska do pojava narodnih gibanj*, ki ju iz državnega proračuna sofinancira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS).

Digitalna verzija (pdf) je pod pogoji licence CC BY-NC-ND 4.0 prosto dostopna:

<https://zimk.zrc-sazu.si/sl/programi-in-projekti/kolektivne-identitete-in-stanovska-druzba-med-srednjo-in-jugovzhodno-evropo-od>

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 221682691

ISBN 978-961-05-0941-7 (PDF)

**Kolektivne identitete in stanovska družba
med Srednjo in Jugovzhodno Evropo od
iznajdbe tiska do pojava narodnih gibanj
(ARIS J6-60104, 2025–2027):**

1. delavnica projektne skupine

**Ljubljana, Gosposka in Križevniška dvorana ZM GIAM ZRC
SAZU, Gosposka ulica 16, 14. januar 2025**

Ljubljana, 2025

Kazalo vsebine – Tematski sklopi in izbrane raziskave:

1. Sklop: Ženska kolektivna identiteta kot izraz kategorije spola.....	1
dr. Marko Kambič: Ženska kolektivna identiteta na podlagi kazensko-pravnega položaja žensk od 15. do 18. stoletja v prostoru med Beneško Republiko in Panonsko nižino	1
2. Sklop: Deželna kolektivna identiteta kot oblika pripadnosti prostoru	2
dr. Neva Makuc: Razvoj deželne kolektivne identitete v grofiji Goriški (na meji Cesarstva in Beneške republike) na podlagi avtoidentifikacij študentov	2
dr. Vanja Kočevar: Stanovski deželni patriotizem kot izraz deželne kolektivne identitete: Primera vojvodine Kranjske in kraljevine Hrvaške v poznem 16. in 17. stoletju.....	3
3. Sklop: Stanovske kolektivne identitete: plemiške in municipalne pripadnosti.....	4
dr. Miha Preinfalk: Kolektivne identitete habsburškega ter ogrsko-hrvaškega plemstva in njune povezave	4
dr. Boris Golec: Municipalna kolektivna identiteta na Slovenskem med 15. in koncem 18. stoletja	5
4. Sklop: Konfesionalna kolektivna identiteta	6
dr. Marija Klobčar: Romanja kot oblikovalci in indikatorji verske kolektivne identitete med Jadranskim morjem in Panonsko nižino.....	6
5. Sklop: Etnično-jezikovne kolektivne identitete	7
dr. Vanja Kočevar: Etnična kolektivna identiteta in stanovska družba: Primer Slovencev in Hrvatov od konca srednjega veka do druge polovice 17. stoletja.....	7
dr. Boris Golec: Etnično-jezikovna (dez)integracija v današnjem slovenskem in severnohrvaškem prostoru v zgodnjem novem veku	7
Objavljeni viri in literatura	9

1. Sklop: Ženska kolektivna identiteta kot izraz kategorije spola

dr. Marko Kambič: Ženska kolektivna identiteta na podlagi kazenskopravnega položaja žensk od 15. do 18. stoletja v prostoru med Beneško Republiko in Panonsko nižino

Čeprav so raziskave na področju ženskih študij prinesle pomembne rezultate, je položaj žensk v kazenskem pravu na ozemlju med Beneško republiko in Panonsko nižino le delno raziskan ali pa v veliki meri omejen zgolj na sociološke vidike. Osnovne evropske raziskave na to temo (npr. Gerhard 1997, Jütte 1991), pa tudi že izvedene raziskave za slovenski prostor (npr. Kambič 2010, 2013, 2021) so pokazale, da se je pravna enakost oseb obeh spolov zlasti v kazenskem pravosuđu, za razliko od civilnega prava, vzpostavila razmeroma zgodaj. Kar bo na pravno zgodovinskem področju potrebno še opraviti, je celovita primerjalna analiza in sinteza obravnavane tematike. Žensko kolektivno identiteto bomo preučili z vidika položaja žensk v kazenskopravnem sistemu, pri čemer bo analiza zajela celotno pravno panogo, to je tako procesno kot materialno pravo. Študija bo vključevala predvsem naslednje relevantne pravne vire: *Malefične svoboščine Ljubljančanov* (1514), *Die Peinliche Gerichtsordnung Kaiser Karls V.* (1532), *Lanndtgerichtss-Ordnung Dess Hertzogthumbs Crain* (1535), *Constitutio Criminalis Theresiana* (1768), *Allgemeines Gesetzbuch über Verbrechen und derselben Bestrafung* (1787) in statute oziroma specifična kazenskopravna določila mest in drugih avtonomnih skupnosti na obravnavanem ozemlju. Ker lahko sklepanje zgolj na podlagi zakonodaje privede do zgrešenih ugotovitev, bomo v raziskavo pritegnili tudi arhivsko gradivo, ki nam bo osvetlilo konkretne sodne procese. Posebna pozornost bo namenjena pravu, ohranjenem v zapisnikih ljudskih sodnih zborov na slovenskem ozemlju. V njih se zrcalijo nazori, uveljavljeni med ljudstvom (ki so praviloma starejši od sočasne zakonodaje), zato nam bo ta vir nudil dodaten uvid v dejanske razmere glede pravnega položaja žensk v konkretnem okolju. Upoštevana bo časovna in geografska komponenta, kar pomeni, da bomo analizirali morebiten razvoj in ugotavljali razlike med posameznimi teritoriji. Podrejeno bo raziskava skušala ugotoviti ali, in če, koliko, je kazensko pravo s prakso prispevalo k oblikovanju kolektivne identitete na podlagi spola. Rezultati raziskave bodo omogočili tudi primerjavo s širšim območjem srednje in jugovzhodne Evrope.

2. Sklop: Deželna kolektivna identiteta kot oblika pripadnosti prostoru

dr. Neva Makuc: Razvoj deželne kolektivne identitete v grofiji Goriški (na meji Cesarstva in Beneške republike) na podlagi avtoidentifikacij študentov

Goriška zgodovina je pritegnila raziskovalno zanimanje več slovenskih, italijanskih in avstrijskih zgodovinarjev in zgodovinarok, ki so objavili več pomembnih študij o njeni zgodovini. Precej pozornosti je bilo posvečene tudi njeni večjezičnosti, a kljub temu se še vedno kaže potreba po sistematičnem raziskovanju vprašanja deželne identitete goriškega prebivalstva.

Preliminarna študija oziroma znanstveni članek Neve Makuc (2020), je obravnaval goriško deželno identiteto za obdobje prve polovice 17. stoletja, in sicer na podlagi primarnih zgodovinskih virov, povezanih z jezuitskim šolstvom v Ljubljani in latinsko šolo v štajerskih Rušah. Posamezniki so se opredelili z različnimi oznakami, na primer *Vtiensis*, *Italus*, *Goritiensis* itd. V prvi polovici 17. stoletja je postala uporaba oznake *Goritiensis* bolj ustaljena. Raziskovalno delo kaže, da goriška deželna identiteta predstavlja zapleteno vprašanje, da se je najverjetneje razvila nekoliko kasneje kot v sosednjih habsburških deželah in da zahteva nadaljnje raziskovalno delo.

V okviru raziskovalnega projekta *Kolektivne identitete in stanovska družba med Srednjo in Jugovzhodno Evropo od iznajdbe tiska do pojava narodnih gibanj* (J6-60104) bo raziskovalno delo Neve Makuc osredotočeno na goriško deželno identiteto, ki je – kot omenjeno – nastala bistveno pozneje kot podobne kolektivne identitete v sosednjih deželah (na primer v Furlaniji in na Kranjskem). To je bila verjetno posledica njenega zapletenega odnosa s furlansko deželno identiteto in nemirno politično usodo Goriške, ki je leta 1500 z izumrtjem goriških grofov prešla pod Habsburžane.

Neva Makuc bo poglobila omenjeno preliminarno študijo in v raziskovanje problema goriške deželne identitete vključila tudi druge zgodovinske vire, natančneje matrike Univerze v Gradcu (Andritsch 1977, 1980, 1987, 2002), ki razkrivajo samoidentifikacijo študentov. Pridobljeni podatki bodo obdelani z uporabo kvantitativne metodologije (natančneje frekvenčne analize), ki bo omogočila boljše razumevanje pojavljanja nekaterih kolektivnih identitetnih označevalcev v zgodovinskem obdobju, ki je bilo posebno turbulentno za Goriško. Preučevanje goriške deželne identitete lahko prispeva k boljšemu razumevanju zgodovine širše regije.

dr. Vanja Kočever: Stanovski deželni patriotizem kot izraz deželne kolektivne identitete:

Primeri vojvodine Kranjske in kraljevine Hrvaške v poznem 16. in 17. stoletju

Čeprav so bile zgodovinske dežele v središču zgodnjega historiografskega zanimanja (npr. Valvasor 1689; Dimitz 1875), so v Sloveniji zlasti po letu 1918 postale nezaželena tema. Poleg tega so se zgodovinarji večinoma osredotočali na politično, upravno ali kulturno zgodovino posameznih dežel, ne pa tudi na razvoj njihovih kolektivnih identitet. Otto Brunner je že leta 1939 trdil, da je bila srednjeveška dežela predvsem osebna in pravna skupnost plemstva. Potrebno bo ugotoviti še, kako se je deželna kolektivna identiteta od poznega srednjega veka dalje širila po družbeni piramidi navzdol. Poleg procesa »konsolidacije države« (Tilly 1993) je treba raziskati tudi vpliv osmanske grožnje na krepitev deželnih kolektivnih identitet in posledično »obmejnega orientalizma« (Gingrich 1998). Medtem ko so predhodne študije na to temo (Kočever 2017, 2019) zgolj opozorile na omenjeno identitetno dinamiko, pa sistematična študija, ki bi upoštevala tudi sočasne razmere na Hrvaškem (npr. Budak 2007), še ni bila izvedena.

Analiza se bo osredotočila na obliko kolektivne identitete, ki je povezana s pripadnostjo pokrajini kot upravni politični entiteti. Zaradi procesa »konsolidacije države« so se med drugo polovico 15. in koncem 18. stoletja deželne kolektivne identitete razširile iz ozkega kroga plemstva na širše družbene sloje. K temu je delno prispevala tudi recepcija antičnega toposa, s katero je ideal patriotizma prodrl v zgodnjenovoveški politični diskurz. Pri analizi bodo upoštevani arhivski viri kranjskega deželnega zbora (Arhiv Republike Slovenije) in hrvaškega sabora (Šišić 1912–1918; Buturac 1958–1980), arhivsko gradivo o dednih poklonitvah in historiografija tega obdobja. Poleg analize arhivskih in objavljenih virov bo raziskovalec s primerjalno metodo primerjal razvoj deželnega patriotizma in deželnih kolektivnih identitet v vojvodini Kranjski in Kraljevini Hrvaški.

3. Sklop: Stanovske kolektivne identitete: plemiške in municipalne pripadnosti

dr. Miha Preinfalk: Kolektivne identitete habsburškega ter ogrsko-hrvaškega plemstva in njune povezave

Nekaj sporadičnih študij o asimilaciji hrvaškega plemstva v habsburško okolje sta doslej že opravila Maja Žvanut (1994, 1998) in Miha Preinfalk (2016). Kljub temu ta raziskovalni problem še vedno pušča številna neodgovorjena vprašanja in ponuja veliko možnosti za nadaljnje raziskave; na primer o tem, kako je priseljeno plemstvo v novi domovini ohranjalo ali postopoma izgubilo svojo kolektivno plemiško identiteto. Drugo vprašanje, ki so ga že raziskovali tako slovenski (npr. Steklasa 1895, Simoniti 1991, Žargi 1993) kakor tudi hrvaški (npr. Lopašić 1895, Klaić 1976, Klaužer 2012) zgodovinarji, zadeva sodelovanje habsburškega plemstva v Vojni krajini in v bojih proti Osmanom; manjkajo pa aktualnejše raziskave za 17. in začetek 18. stoletja.

V 16. stoletju so habsburške dežele vzpostavile tesne povezave s sosednjimi ozemlji ogrsko-hrvaškega kraljestva. Ključna prelomnica se je zgodila leta 1526, ko je v skladu z dednim sporazumom ogrska krona pripadla Habsburžanom. To je pomenilo, da sta zahodni in severni del kraljestva (imenovan tudi Kraljeva Ogrska), ki ju niso zasedli Osmani, vstopila v personalno unijo s habsburškimi dednimi deželami. Nadaljnje povezave z jugovzhodno soseščino so se vzpostavile zaradi osmanskega prodora na Balkanski polotok, kar je spodbudilo intenzivno vzpostavljanje Vojne krajine na ozemljih Hrvaške in Slavonije. Večina njenega častniškega zbora se je rekrutirala iz vrst habsburškega plemstva, zaradi česar je prihajalo do sporov z lokalnim, hrvaškim plemstvom, nekateri hrvaški plemiči pa so pobegnili pred Osmani, zapustili svoje gradove na Hrvaškem in v severni Bosni ter se naselili v habsburških dednih deželah.

Raziskava se bo osredotočila na ohranjanje stare identitete in prevzemanje nove kolektivne identitete med priseljenim hrvaškim plemstvom ter na antagonizme med habsburškim in hrvaškim plemstvom na vojaški meji. Raziskovalno delo bo temeljilo na analizi arhivskega gradiva, predvsem družinskih kronik in rodovnikov, ki jih hranijo slovenski, avstrijski in hrvaški arhivi.

dr. Boris Golec: Municipalna kolektivna identiteta na Slovenskem med 15. in koncem 18. stoletja

Doslej so bila raziskovalna vprašanja municipalne kolektivne identitete bodisi potisnjena na obrobje bodisi predmet delnih študij posameznih naselij brez ustrezne kontekstualizacije (npr. Zwitter 1929, Otorepec 1988). Fenomen poznega razvoja novih mest in trgov ter njihove identitete je predmet raziskav šele v zadnjih petindvajsetih letih (Golec 2007, 2008, 2019), do takrat pa so mnogim trgov zmotno pripisovali srednjeveški izvor. Tematika še vedno daje precej možnosti za raziskovanje in kontekstualiziran sintetični pregled razvoja naselij.

Tektonski geopolitični premiki v jugovzhodni Evropi, ki jih je povzročila širitev Osmanske države do meja Svetega rimskega cesarstva, so v južnih slovenskih pokrajinah sprožili nastanek novih mestnih naselij. Poseben pojav med novonastalimi trgi so bili tabori, obzidane naselbine kot del kompleksa protiturških utrd. Raziskava se bo osredotočila na 1) dinamiko nastajanja, usihanja in izginjanja trgov; 2) tipizacijo novonastalih mest in trgov glede na nastanek in funkcijo; in 3) na vprašanje, ali so novonastala mesta in trgi dejansko delovali kot klasična urbana naselja (v gospodarskem, političnem, upravnem in drugem smislu). Eden od ciljev je bodisi potrditi bodisi ovreči tezo, da nova mesta in trgi niso mogli opravljati enakih funkcij kot mesta in trgi srednjeveškega izvora.

4. Sklop: Konfesionalna kolektivna identiteta

dr. Marija Klobčar: Romanja kot oblikovalci in indikatorji verske kolektivne identitete med Jadranskim morjem in Panonsko nižino

Romanja so bila v slovenskem, hrvaškem in avstrijskem zgodovinopisju že obravnavana kot oblika verske prakse (npr. Stabéj 1965, Budak 1991, Wakounig 2017), nekaj študij pa je obravnavalo tudi vprašanja identitetnih procesov, povezanih z romanji (Gregorač 2005, Kočevar 2022). Večplastno in hibridno naravo romanj (Eberhart 2004) ter univerzalne romarske prakse (Hüchtker in Jobst 2017) so raziskovali predvsem strokovnjaki iz nemškega okolja, po drugi strani pa vnovični premislek o sodobnih oblikah romanja (Coleman 2020) osvetljuje tudi vprašanja romanj kot politično zaznamovanih moči, vpetih v gospodarske in kulturne sisteme (Coleman in Eade 2004). Poleg verske identitete so romanja tudi odlično izhodišče za preučevanje posestnih, pokrajinskih in etničnih kolektivnih identitet romarjev.

Veliko neodgovorjenih vprašanj je povezanih predvsem z romanji katoličanov z območja med Jadranskim morjem in Panonsko nižino v romarska središča v Porenju, in sicer predvsem glede identifikacijskih razhajanj med romanji. Raziskava, ki se bo osredotočila na ta romanja, bo temeljila na preučevanju samoidentifikacij romarjev in identifikacij, ki so jim jih pripisali drugi. Viri (ljudska pesem, ples in pripovedno izročilo, ljudsko pravo in obredi v vlogi kulturnih označevalcev) bodo preučeni z uporabo zgodovinsko-etnografskih, tekstnokritičnih in komparativnih metod. Posebna študija primera, posvečena vprašanju slovenskih romarjev v Porenje, njihovim simbolom in spominu ter posledičnim identitetnim razhajanjem med romanji, bo izhajala tudi iz tiskane knjižice *Alt-Wenthen, oder Ungern Ordnungs Büchlein* (faksimile: Schmalenberg 1993) in se bo posebej posvetila vprašanju nejasnega pojma ogrski. Upoštevala bo najnovejša spoznanja o slovenskem romarskem križu, imenovanem ogrski križ, odsev porenskih romanj v plesu (Simetinger 2021) in ljudskih pesmih, zlasti v povezavi z likom kralja Matjaža (Klobčar 2023), ter problematizirala vprašanja vključevanja in izključevanja v procesih dediščinjenja (Bendix 2012).

5. Sklop: Etnično-jezikovne kolektivne identitete

dr. Vanja Kočevar: Etnična kolektivna identiteta in stanovska družba: Primer Slovencev in Hrvatov od konca srednjega veka do druge polovice 17. stoletja

Etnične identitete v prednacionalnem obdobju so v slovenskem zgodovinopisju postale pomembna tema šele v zadnjih dvajsetih letih (npr. Štih 2005, Kosi 2013, Kočevar 2019–2020), z njimi pa se ukvarjajo tudi sorodne discipline, predvsem jezikoslovje (Snoj in Greenberg 2012, Ahačič 2007, 2012). Osnovne raziskave o razširjenosti hrvaškega etnonima in lingvonima sta opravila Budak (1997) in Golec (2017). Tudi o odnosih med slovenskimi in hrvaškimi verskimi reformatorji so bile pripravljene številne študije (npr. Jembrih 2010, Ahačič 2022). Najpomembnejša vprašanja, na katera je še treba odgovoriti, pa se nanašajo na odnose med obema etničnima skupinama od konca reformacije dalje. Potrebna bo tudi primerjalna študija, ki bi sintetizirala etnogenezi obeh etnij pred nastankom nacionalnih gibanj.

Predmet raziskave bosta etnogenezi Slovencev in Hrvatov od poznega srednjega veka do konca zgodnjega novega veka. V času reformacije je slovenščina dobila svojo jezikovno normo, medtem ko je bilo na ozemlju današnje zahodne Hrvaške že uveljavljeno srednjeveško glagolsko knjižno izročilo. V drugi polovici 16. stoletja pa se je na ozemlju današnje celinske Hrvaške razvil poseben kajkavski standardni jezik, podoben proces kot se je skoraj istočasno odvil na slovenskem ozemlju z nastankom slovenske knjižne norme. Raziskava se bo osredotočila na vpliv, ki so ga imele nastajajoče jezikovne norme na etnične kolektivne identitete in odnose med obema etničnima skupinama. Posebna študija primera bo posvečena sporu glede hospica svetega Hieronima v Rimu (1650–1656), v katerem so sodelovali predstavniki obeh etnij. S pomočjo kvalitativne metodologije bo raziskava preučevala objavljene (Črncić 1886, Rupel 1966, Rajhman 1997) in arhivske vire.

dr. Boris Golec: Etnično-jezikovna (dez)integracija v današnjem slovenskem in severnohrvaškem prostoru v zgodnjem novem veku

Pred dobrim desetletjem je bila opravljena poglobljena raziskava spregledanega procesa širjenja hrvaškega etnonima in lingvonima na ozemlju med Kolpo in Muro. Monografija o nedokončani kroatizaciji delov slovenskega etničnega ozemlja (Golec 2012) je nato doživela še prevoda v angleščino (2017) in hrvaščino (2018).

V zgodnjem novem veku je slovensko etnično ozemlje zaznamoval tudi bistveno bolj razširjen proces karniolizacije – označevanja Slovencev in slovenskega jezika po vojvodini

Kranjski tudi zunaj njenih meja. O »kranjstvu« se je doslej pisalo le bežno, skoraj izključno v jezikoslovju (Ahačič 2012) in literarni zgodovini (Vidmar 2015). Vprašanje torej pušča še precej raziskovalnega prostora, pri čemer se je pokazala potreba po primerjalnem preučevanju kroatizacije in karniolizacije ter postavitvi obeh pojavov v širši kontekst.

Politična integracija srednjeveške Slavonije in Hrvaške, ki jo je spodbudila osmanska ekspanzija v 16. stoletju, je potisnila hrvaško etnično jedro proti severu. Širjenje hrvaškega etnonima in lingvonima je na podlagi kulturnih vplivov dve stoletji vplivalo tudi na slovenske obmejne pokrajine, čeprav so bile politično del Svetega rimskega cesarstva. Hkrati je v osrednji slovenski zgodovinski deželi Kranjski in njeni soseščini potekala sprememba etnonima in lingvonima. V 17. in 18. stoletju je poimenovanje Slovenec za slovensko prebivalstvo vojvodine Kranjske in njegov jezik skoraj v celoti nadomestilo poimenovanje Kranjec, njegova raba pa se je razširila tudi na Goriško, Tržaško in južne dele vojvodine Štajerske. Na podlagi sklicevanja na jezik in samoidentifikacije posameznikov in skupin prebivalstva bo analiza virov sledila procesu karniolizacije in skušala ugotoviti vzroke zanj. Raziskava se bo opirala na objavljene vire (vpisne in univerzitetne evidence ter knjige posvečenj klerikov, npr. Volčjak 2020) in arhivske vire (cerkvene vizitacije, topografski opisi in potopisi). Pojavnost kranjskega poimenovanja bo proučevano s pomočjo frekvenčne analize.

Objavljeni viri in literatura

Ahačič, Kozma (2007): *Zgodovina misli o jeziku na Slovenskem: protestantizem*. *Linguistica et philologica* 18. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU.

Ahačič, Kozma (2012): *Zgodovina misli o jeziku na Slovenskem: katoliška doba (1600–1758)*. *Linguistica et philologica* 28. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU.

Ahačič, Kozma (2022): Uraški biblijski zavod: Trubarjeva pot od navdušenja do razočaranja ter njegov odnos do hrvaških tiskov. In: Matej Šekli & Lidija Rezoničnik (eds.): *Slovenski jezik in književnost med kulturami*. Ljubljana, Zveza društev Slavistično društvo Slovenije, 225–238.

Anderson, Benedict (2006): *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London–New York, Verso.

Andritsch, Johann (1977–2002): *Die Matrikeln der Universität Graz*, vol. 1. 1586–1630; vol. 2. 1630–1662; vol. 3. 1663–1710; vol. 4. 1711–1765. Graz, Akademische Druck- u. Verlagsanstalt, Universitätsbuchdruckerei und Universitätsverlag.

Bendix, Regina, Aditya Eggert & Arnika Peselmann (eds.) (2012): *Heritage Regimes and the State*. Göttingen, Universitätsverlag Göttingen.

Brunner, Otto (1992): *Land and Lordship: Structures of Governance in Medieval Austria*. Philadelphia, University of Pennsylvania Press.

Budak, Neven (1991): Hrvatska hodočašća u Aachen. *Radovi* 24, 1, 15–21.

Budak, Neven (1997): Der Einfluss der Migrationen auf die Veränderung der ethnischen Selbstidentifikation im Raum der Mittelalterlichen Slawoniens. In: Neven Budak & Božena Vranješ-Šoljan (eds.): *Verfestigungen und Änderungen der ethnischen Strukturen im pannonischen Raum von 1526–1790*. Zagreb, Odsjek za povijest, Filozofski fakultet, 5–21.

Budak, Neven (2007): *Hrvatska i Slavonija u ranome novom vijeku*. Zagreb, Leykam International.

Buturac, Josip (1958–1980): *Zaključci hrvatskog sabora*, Sv. 1 (1631–1693); Sv. 2 (1693–1713); Sv. 3 (1714–1735); Sv. 4 (1735–1743); Sv. 5 (1743–1749); Sv. 6 (1749–1753); Sv. 7 (1753–1758); Sv. 8 (1759–1773); Sv. 9 (1777–1808); Sv. 10 (1808–1814); Sv. 11 (1825–1832); Sv. 12 (1836–1847). Zagreb, Državni arhiv NR Hrvatske.

Cavazza, Silvano (2007): Bonomo, Vergerij, Trubar. *Stati inu obstatu*, 3, 5–6, 62–81.

Coleman, Simon & John Eade (eds.) (2004): *Reframing Pilgrimage. Cultures in Motion*. London, New York, Routledge.

Coleman, Simon (2022): *Powers of Pilgrimage: Religion in a World of Movement*. United States, NYU Press.

Črnčić, Ivan (1886): Imena Slovcjenin i Ilir u našem gostinjcju u Rimu poslije 1453 godine. *Rad JAZU*, 79, 1–70.

Dimitz, August (1875): *Geschichte Krains von der ältesten Zeit bis auf das Jahr 1813: mit besonderer Rücksicht auf Kulturentwicklung*, III. Theil, Vom Regierungsantritte Erzherzog Karls in Innerösterreich bis auf Leopold I. (1564–1657). Laibach, I. v. Kleinmayr & F. Bamberg.

Eberhart, Helmut (2004): Romanje. Sodobne težnje in raziskovalni prijemi. *Traditiones*, 33, 1, 35–56.

Gerhard, Ute (1999): *Frauen in der Geschichte des Rechts: von der frühen Neuzeit bis zur Gegenwart*. München: C. H. Beck.

Golec, Boris (2017): *Temporary Croatization of Parts of Eastern Slovenia between the Sixteenth and Nineteenth Century: Changing Identities at the Meeting Point of Related Peoples*. Thought, society, culture: Slovenian and South Eastern European perspectives, Vol. 3. Frankfurt a. M., P. Lang.

Golec, Boris (2018): Special types of self-government in towns and market towns in Slovenian territory from the end of the Middle Ages to the abolition of town and market-town self-governments. *Annales. Seria Historia et sociologia*, 28, 907–918.

Golec, Boris (2022): Karniolizacija – stranpot v slovenski etnogenezi?. In: Vanja Kočevcar (ed.): *Kolektivne identitete skozi prizmo zgodovine dolgega trajanj: slovenski pogledi*. Ljubljana, Založba ZRC, 147–197.

Gregorač, Andrej (2005): Romanje in identitetni procesi. *Etnolog*. Nova vrsta, 15 (66), 1, 205–227.

Hüchtker, Dietlind & Jobst, Kerstin S. (2017): *Heilig: Transkulturelle Verehrungskulte vom Mittelalter bis in die Gegenwart*. Göttingen, Wallstein Vlg.

Jembrih, Alojz (2010): Trubarova zauzetost kod prevođenja i tiskanja hrvatskih knjiga u Urachu. In: Aleksander Bjelčević (ed.): *Reformacija na Slovenskem: ob 500-letnici Trubarjevega rojstva*. Ljubljana, Znanstvena založba Filozofske fakultete, 41–51.

Jütte, Robert (1991): Geschlechtsspezifische Kriminalität im Späten Mittelalter und in der Frühen Neuzeit. *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte: Germanistische Abteilung*, 108, 1, 86–116.

Kambič, Marko (2010): Dednopravni položaj hčera po statutih piranskega komuna: recepcija ali kontinuiteta rimskega prava. *Acta Histriae*, 18, 4, 769–788.

Kambič, Marko (2013): Položaj zapustnikovih potomk po izbranih srednjeveških pravnih virih na Slovenskem s poudarkom na primorskih komunih. In: Marta Verginella (ed.): *Dolga pot pravic žensk: pravna in politična zgodovina žensk na Slovenskem*. Studia humanitatis, Zbirka Razprave FF. Ljubljana, Znanstvena založba Filozofske fakultete, 37–60.

Kambič, Marko (2021): Kazenskopravni položaj žensk v zgodnjem novem veku skozi prizmo ljubljanskih Malefičnih svoboščin. In: Mojca Ferle & Irena Žmuc (eds.): *Knjiga, znanje, razum: od protestantizma do razsvetljenstva: (1500–1800)*. Ljubljana, Muzej in galerije mesta Ljubljane, Mestni muzej, 36–55.

Klaić, Nada (1976): *Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku*. Zagreb, Školska knjiga.

Klaužer, Vedran (2012): Plemička obitelj Frodnacher – ogranak Bednjanski (de Bednya). Aktivnosti članova ogranka u Hrvatsko-Ugarskom Kraljevstvu u drugoj polovici 15. i početkom 16. stoljeća. *Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice*, 19, 31–43.

Klobčar, Marija (2023): Prezrti zgodovinski kontekst izročila o kralju Matjažu. *Studia mythologica Slavica*, 26, 121–143.

Knittler, Herbert (2006): *Minderstädte, Kümmerformen, Gefreite Dörfer: Stufen zur Urbanität und das Märkteproblem*. Linz: Österreichischen Arbeitskreises für Stadtgeschichtsforschung.

Kočevar, Vanja (2017): Identiteta kranjskih deželnih stanov v zgodnjem novem veku. *Kronika*, 65, 2, 135–158.

Kočevar, Vanja (2019): Družbena in identitetna mobilnost kranjskih deželnih stanov kot posledica protireformacije in katoliške obnove. In: Boris Golec (ed.): *Družbena in identitetna mobilnost v slovenskem prostoru med poznim srednjim vekom in 20. stoletjem*. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU, 101–179.

Kočevar, Vanja (2019–2020): Ali je slovenska etnična identiteta obstajala v prednacionalni dobi? Kolektivne identitete in amplitude pomena etničnosti v zgodnjem novem veku (Part 1). *Zgodovinski časopis*, 73, 2019, 1–2, 88–116; (Part 2), 73, 3–4, 366–411; (Part 3), 74, 1–2, 38–95.

Kočevar, Vanja (2022): Romanje slovenske “nacije” v Porenje kot znamenje etnične kolektivne identitete. In: Vanja Kočevar (ed.): *Kolektivne identitete skozi prizmo zgodovine dolgega trajanja: slovenski pogledi*. Ljubljana: Založba ZRC, 299–355.

Kosi, Jernej (2016): *Kako je nastal slovenski narod: začetki slovenskega nacionalnega gibanja v prvi polovici 19. stoletja*. Zbirka Naprej!. Ljubljana, Sophia.

Lončarić, Mijo (1999): Hrvatsko-slovenski jezični odnosi. In: Zinka Zorko & Mihaela Koletnik (eds.): *Logarjev zbornik. Referati s 1. mednarodnega dialektološkega simpozija v Mariboru*. Zora 8. Maribor, Slavistično društvo Maribor, 254–268.

Lopašić, Radoslav (1895): *Oko Kupe i Korane. Mjestopisne i povjestne crtice*. Zagreb, Matica hrvatska.

Makuc, Neva (2011): *Historiografija in mentaliteta v novoveški Furlaniji in Goriški*. Ljubljana, Založba ZRC.

Makuc, Neva (2020): Goriška deželna zavest in identitetne dinamike na habsburško-beneškem obmejnem prostoru v luči (samo)oznak šolajoče se mladine. *Acta Histriae*, 28, 1, 127–140.

Marušič, Branko (2005): *Pregled politične zgodovine Slovencev na Goriškem: 1848–1899*. Nova Gorica, Goriški muzej.

Petrić, Hrvoje (2009): O Kranjcima i “Slovincima” ili Slavoncima (Slovincima) u Križevačkoj županiji te Varaždinskom generalatu od kraja 16. do početka 18. stoljeća. *Cris: Časopis Povijesnog društva Križevci*, 11, 1, 30–47.

Petrić, Hrvoje (2009): Tko su Kranjci u Lici i Krbavi krajem 17. i početkom 18. stoljeća. In: Željko Holjevac (ed.). *Identitet Like – korijeni i razvitak*. Zagreb-Gospić, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Gospić, 385–401.

Porcedda, Donatella (2006): Cittadini e nobiltà a Gorizia nel Seicento. In: Ferdinand Šerbelj (ed.): *Barok na Goriškem: [znanstvena monografija] = Il barocco nel Goriziano: [monografia scientifica]*. Nova Gorica, Goriški muzej, Grad Kromberk; Ljubljana, Narodna galerija, 43–48.

Preinfalk, Miha (2016): *Plemiške rodbine na Slovenskem, 16. stoletje*, Part 1: Od Barbov do Zetschkerjev. Ljubljana, Viharnik.

Rajh, Bernard (2002): *Od narečja do vzhodnoštajerskega knjižnega jezika*. Maribor.

Rajhman, Jože (1997): *Pisma slovenskih protestantov = Briefe der slowenischen Protestanten*. Korespondence pomembnih Slovencev / Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Razred za filološke in literarne vede = Epistulae Slovenorum illustrium / Academia scientiarum et artium Slovenica, Classis II: Philologia et litterae; 11. Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede.

Rigler, Jakob (1968): Jezikovnokulturna orientacija Štajercev v starejših obdobjih. In: Viktor Vrbnjak (ed.): *Svet med Muro in Dravo. Ob 100-letnici 1. slovenskega tabora v Ljutomeru*. Maribor, Obzorja, 661–681.

Rotar, Janez (1988): Viri Trubarjevega poimenovanja dežel in ljudstev in njegova dediščina. *Zgodovinski časopis* 42, 3, 315–361.

Rupel, Mirko (1966): *Slovenski protestantski pisci: 2. dopolnjena izdaja*. Ljubljana, Državna založba Slovenije.

Schmalenberg, Hans-Günther (1993): *Alt-Wenden- oder Ungarn-Ordnungsbüchlein* (Joannes Georg Feystriker), Veröffentlichungen des Bischöflichen Diözesanarchivs Aachen, Band 45. Aachen: Einhard.

Simetinger, Tomaž (2021): *Zvezdne poti in plesne sledi: Od Platona do romarskega vrtca*. Knjižnica Glasnika SED 55. Ljubljana, Slovensko etnološko društvo.

Simoniti, Vasko (1991): *Vojaška organizacija na Slovenskem v 16. stoletju*. Ljubljana, Slovenska matica.

Snoj, Marko & Greenberg, Marc L. (2012): O jeziku slovanskih prebivalcev med Donavo in Jadranom v srednjem veku (pogled jezikoslovcev). *Zgodovinski časopis* 66, 3–4, 276–305.

Stabéj, Jože (1965): *Staro božjepotništvo Slovencev v Porenje*. Razprave = Dissertationes / Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Razred za filološke in literarne vede, 6. Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Steklasa, Ivan (1895): Jurij Lenkovič. *Letopis Matice Slovenske*, 53–145.

Šišić, Ferdo (1912–1918): *Hrvatski saborski spisi*, knj. 1 (1526.–1536.); knj. 2 (1537.–1556., 1526. – 1539.); knj. 3 (1557.–1577.), knj. 4 (1578.–1608., 1573.–1605.); knj. 5 (1609.–1630., 1570.–1628.). Zagreb, L. Hartman.

Štih, Peter (1997): *Goriški grofje ter njihovi ministeriali in militi v Istri in na Kranjskem*. Dopolnjena izd. Ljubljana, Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Štih, Peter (2005): Poglavje iz nacionalizirane zgodovine ali O zgodnjerednjeveških začetkih zgodovine Slovencev. *Studia Historica Slovenica* 5, 1–3, 105–132.

Tilly, Charles (1993): *European revolutions, 1492-1992*. Oxford–Cambridge, Blackwell.

Valvasor, Janez Vajkard (1689): *Die Ehre dess Hertzogthums Crain [...]*. Laybach–Nürnberg, Wolfgang Moritz Endter.

Vidmar, Luka (2015): Zbiralec protestantskih knjig Janez Krstnik Prešeren, ljubljanski stolni prošt. *Stati inu obstatu*, 21–22, 98–106.

Volčjak, Jure (2020): *Ordinacijski zapisniki Oglejskega patriarhata za slovensko ozemlje v 18. stoletju (1701–1749)*. Viri 43. Ljubljana, Arhivsko društvo Slovenije.

Wakounig, Marija (2017): Hemma von Gurk – Ema Krška: Das Werden einer Heiligen. In: Dietlind Hüchtker & Kerstin S. Jobst (eds.): *Heilig: transkulturelle Verehrungskulte vom Mittelalter bis in die Gegenwart*. Göttingen, Wallstein Verlag, 141–60.

Whooley, Owen (2007): Collective Identity. In: George Ritzer (ed.): *Blackwell Encyclopedia of Sociology*. Malden, Blackwell Pub., 586–588.

Zwitter, Fran (1929): *Starejša kranjska mesta in meščanstvo*. Ljubljana, Leonova družba.

Žargi, Matija (ed.) (1993): *Bitka pri Sisku: 1593–1993*. Ljubljana: Narodni muzej.

Žvanut, Maja (1993): Štefan Ursini Blagaj – biografska skica. In: Matija Žargi (ed.): *Bitka pri Sisku: 1593–1993*. Ljubljana, Narodni muzej, 37–40.

Žvanut, Maja (1994): *Od viteza do gospoda*. Ljubljana, Viharnik.

Žvanut, Maja (1998): “To ie moia uola”: po sledih nekega testamenta iz 17. stoletja. *Zgodovinski časopis*, 52, 4, 487–496.

